Նոր Աշխարհագրութիւն

դպրոցական

Ա.

Կ. Պոլիս

1883

ՆՈՐ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Հեղ․ Գարեգին Վ. Սրուանձտեանց

ՏԵՏՐԱԿ

Ա.

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

7284

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍ

Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

1883

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ինչ որ մանկան աչքեր յառաջ կը տեսնեն և ականջներ կանխաւ կը լսեն, այն կ'անցնի մանկանց զգացմանց և գաղափարին մէջ։

Բնութիւն համր կը չարժէ մանկան լեզուն, և տղեկն իր տեսած ու լսածն ուզելով յայտնել, երբ լեզուն չօգներ, կ'սկսի թեւեր ծփծփացնելով, բերնէն ձայն մի ճխացընելով, և դէմքով ու աչքով ծփտալով հասկցընել։

Այս զգացմունք և գաղափարն է որ կը զօրանայ բնութեան վրայ, և հետ զհետէ կը խզէ լեզուին կապանք, և ահա մանկտին կը թոթովի բառ բառ, մինչեւ կամաց կամաց կը կազմէ խօսք։

Այն օր, երբ լեզուն կ'արձակուի, պատրաստական պէտք է նմա բանականութեան ասպարէզ, մտաց կերակուր․ այն է՝ գրել և կարդալ։

Այս նոր ընթերցարան այնպիսի ոճով և նիւթով շինեցինք, որ կրնայ դիւրութիւն տալ տղոց, քանզի իւր փոքրիկ հասակին մէջ տեսած ու լսած բաներ կը կարդայ, որ իր բնութիւն կ'ուզէր բարբառել, նոցա վրայ խօսք կազմել:

Ընտել բառերով, պարզ ոճով, և զուարճալի եղանակով շինուած այս Հայկական Ընթերցարան, կը յուսամք ոչ միայն դիւրութիւն տայ մանկտւոյն, այլ և կրթէ, ու սիրելի անէ նոցա Հայաստանի Հայոց ընտանեկան կենցաղավարութիւն, ու Հայրենի երկրին գեղեցկութիւն և սովորութիւն. որոց նկարագրութիւն ըստ մասին կը կարդայ այս տեղ:

Մանկտւոյն հետ մանկտի եղած ենք այս գրած ժամանակ, և յատուկ ընտրած ենք այն առարկաներ, որք աւելի Հայաստանի մանկտւոյն տեսանելի լսելի և զգալի են, և որք աւելի Հայ առարկաներ են՝ քան թէ օտար:

Ուզելով աւելի բնութեան վայելչութեանց բարեկամ ու ծանօթ անել Հայ մանկտին, մեծաւ մասամբ դաշտաց, ծաղկանց, թռչնոց, անասնոց, այգեաց և արմտեաց վրայ խօսքեր յօրինած ենք: Նաև կրօնականն և բարոյականն ևս մէջ խառնելով շատ տեղ. և բոլոր խօսք՝ տարուան չորս եղանակներով լրացուցած ենք:

Պէսպէս սովորութիւնք, խաղք, և տօնք և արուեստք յիշատակած ենք, ուզելով որ նոցա մէջ արդէն կրթուին. և գաղթական Հայ մանկտին ևս իւր բնիկ Հայրենական երկրին և եղբարց ծանօթ և ընկեր լինի:

Հայկական տառից հնչմունք աւելի դիւրին և աւելի իսկական ձայնիւ կարգեցինք. «ա՛. բը. գը», ևայլն:

Դասեր կարճ կարճ և թուահամարով բաժանեցինք. այս թուանշաններուն ծանօթութիւն և թիւեր կարդալ ու գրելն ևս այս կերպով ուսուցանելու համար:

Չենք ասեր թէ կատարեալ ու ա-ռանց պակասութեան է այս Ընթեր-ցարան. հետզհետէ կրնայ կատարելա-գործուիլ :

Գ. Վ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

[illegible]

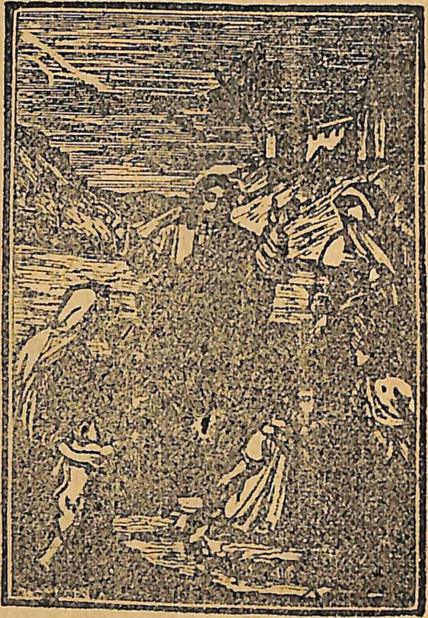

Թոյլ տուք մանկտւոյդ գալ առ իս ։

անուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ

Խաչ օգնեա՛ ինձ

1

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ.
ժ. ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ.
ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ.
ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք.
և. օ. ֆ։

2

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ.
Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Հ. Ձ. Ղ.
Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Չ. Պ. Ջ.
Ռ. Ս. Վ. Տ. Ր. Ց. Ւ. Փ. Ք.
Օ. Ֆ.

3

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ.
խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո.
չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք.
և. օ. ֆ։

4

ա· բը· գը· դը· ե· զը· է· ը· թը·
ժը· ի· լը· խը· ծը· կը· հը· ձը· ղը·
ճը· մը· յը· նը· շը· ո· չը· պը· ջը·
ռը· սը· վը· տը· րը· ցը· ւ· փը· քը·
եւ· օ· ֆը։

5

բա բե բէ բը բի բո բօ
գա գե գէ գը գի գո գօ

6

դա դե դէ դը դի դո դօ
զա զե զէ զը զի զո զօ

7

թա թե թէ թը թի թո թօ
ժա ժե ժէ ժը ժի ժո ժօ

8

լա լե լէ լը լի լո լօ
խա խե խէ խը խի խո խօ

9

ծա ծե ծէ ծը ծի ծո ծօ
կա կե կէ կը կի կո կօ

10

հա հե հէ հը հի հո հօ
ձա ձե ձէ ձը ձի ձո ձօ

11

ղա ղե ղէ ղը ղի ղո ղօ
ճա ճե ճէ ճը ճի ճո ճօ

12

մա մե մէ մը մի մո մօ
յա յե յէ յը յի յո յօ

13

նա նե նէ նը նի նո նօ
շա շե շէ շը շի շո շօ

14

չա չե չէ չը չի չո չօ
պա պե պէ պը պի պո պօ

15

ջա ջե ջէ ջը ջի ջո ջօ
ռա ռե ռէ ռը ռի ռո ռօ

16

սա սե սէ սը սի սո սօ
վա վե վէ վը վի վո վօ

17

տա տե տէ տը տի տո տօ
րա րե րէ րը րի րո րօ

18

ցա ցե ցէ ցը ցի ցո ցօ
փա փե փէ փը փի փո փօ

19

քա քե քէ քը քի քո քօ
ֆա ֆե ֆէ ֆը ֆի ֆո ֆօ

20

աբ եբ էբ ըբ իբ ոբ օբ
ագ եգ էգ ըգ իգ ոգ օգ

21

ադ եդ էդ ըդ իդ ոդ օդ
ազ եզ էզ ըզ իզ ոզ օզ

22

աթ եթ էթ ըթ իթ ոթ օթ
աժ եժ էժ ըժ իժ ոժ օժ

23

ալ ել էլ ըլ իլ ոլ օլ
ախ եխ էխ ըխ իխ ոխ օխ

24

ած եծ էծ ըծ իծ ոծ օծ
ակ եկ էկ ըկ իկ ոկ օկ

25

ահ եհ էհ ըհ իհ ոհ օհ
աձ եձ էձ ըձ իձ ոձ օձ

26

աղ եղ էղ ըղ իղ ող օղ
աճ եճ էճ ըճ իճ ոճ օ

27

ամ եմ էմ ըմ իմ ոմ օմ
ան են էն ըն ին ոն օն

28

աշ	եշ	էշ	ըշ	իշ	ոշ	օշ
աչ	եչ	էչ	ըչ	իչ	ոչ	օչ

29

ապ	եպ	էպ	ըպ	իպ	ոպ	օպ
աջ	եջ	էջ	ըջ	իջ	ոջ	օջ

30

առ	եռ	էռ	ըռ	իռ	ոռ	օռ
աս	ես	էս	ըս	իս	ոս	օս

31

ավ	եվ	էվ	ըվ	իվ	ով	օվ
ատ	ետ	էտ	ըտ	իտ	ոտ	օտ

32

ար	եր	էր	ըր	իր	որ	օր
աց	եց	էց	ըց	ից	ոց	օց

33

ափ	եփ	էփ	ըփ	իփ	ոփ	օփ
աք	եք	էք	ըք	իք	ոք	օք
աֆ	եֆ	էֆ	ըֆ	իֆ	ոֆ	օֆ

34	35	36
մարդ	ա կանջ	մէջ
մէկ	լը սէ	լե զու
գըլուխ	քիթ	ա տա մըն
ունի	հոտ	վը րայ
եր կու	կառ նէ	մազ
աչ-ք	բե րան	բու ս նի
բան	կու տէ	ե րես
կը	խը մէ	ճակատ
տես նէ	խօ սի	վիզ

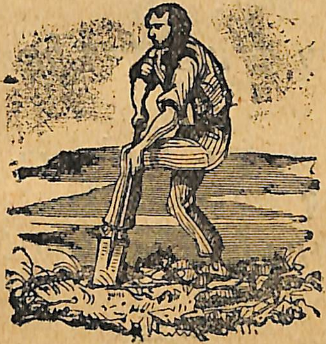

37

Մարդ մէկ գըլուխ ունի․
Եր կու աչ-ք, և եր կու ա կանջ։

38

Աչքով բան կը տեսնէ,
Ականջով բան կը լըսէ։

39

Քիթով հոտ կառնէ։
Բերանով բան կուտէ,
կը խըմէ ու կը խօսի։

40

Բերնին մէջըն է լեզուն ու
ատամներ.
Գըլխոյ վըրայ մազ կը բուսնի

41

Մարդ երկու երես ունի,
եւ մէկ ճակատ։
Վիզ գըլխոյ տակըն է։

42	43	44
ձեռք	ծայր	կասեն
կայ	եղունգ	ուս
հինգ	թեւ	քամակ
մատ	կը տար	ետեւ
գործէ	են	կողմըն

45

Երկու ձեռք կայ մարդոց։
Մէկ ձեռք հինգ մատ ունի։

46

Մատներով մարդ բան կը
գործէ։
Մատներու ծայր եղունգ կայ

47

Ձեռք թեւերու կը տորներն
են։
Թեւերու գըլխոյն կասեն ուս

48

Քամակ մարդոց ետեւի կող
մըն է։

49	50	51
լանջք	տուն	լուսամուտ
կուրծք	շի նեն	դուռ
փոր	բընա կին	խը սիր
առ ջեւ	չորս պատ	թա ղէք
ոտք	ա ռ էք	կար պետ
քա լէ	փայ տ	փը ռեն
հա լաւ	հող	տախտ
հագ նի	ծած կեն	նըս տեն

52

Լանջք, կուրծք, փոր, մար դոյ առ ջեւն են։

53

Եր կու ոտք կայ մար դոյ։
Ոտ քե րով կը քա լեն մար դիկ։

54

Հա լաւ կը հագ նին։
Տուն կը շինեն, մէջ կը բընա կին։

55

Տուն չորս պատ ունի։
Ա ռէք փայ տով ու հո ղով կը ծած կեն։

56

Լու սա մուտ և դուռ կը շինեն տան։
Խը սիր, թա ղէք, կար պետ կը փը ռեն տան տախտ նըս տեն։

57	58	59
ա թոռ	մոմ	լու սնակ
սե ղան	վա ռեն	աստղ
դը նեն	ցե րեկ	ե րե ւան
հաց	ա րեւ	եր կինք
ծա րաւ	լոյս	ան կո ղին
ջուր	աշ խարհ	վեր մակ
գի շեր	մութ	պառ կինք
ճը րագ	լի նի	քը նենք

60

Փայ տէ ա թոռ շի նեն նըս տեն
Սե ղան կը դը նեն հաց կու տեն
Ծա րա ւնան ջուր կը խը մեն ։

61

Գի շեր ճը րագ մոմ կը վա ռեն ․
Ցե րեկ ա րեւ լոյս կու տայ աշ-
խար հի ։

62

Գի շեր մութ կը լի նի ․
Լու սնակ ու աստղ կե րե ւին
եր կինք ․
Ան կո ղի նի մէջ կը պառ կինք
քը նենք ։

63	64	65
սըն տուկ	լը ցեն	աղ
պա հեն	հոր	կեր
մա ռան	քա շեն	խը մոր
դա նակ	աղ բիւր	դը գալ
միրգ	բե րեն	թան
միս	կա րաս	ա պուր
կըտ րեն	գի նի	փը լաւ
փարչ	բա ժակ	ափ սէ

66

Փար չի մէջ ջուր կը լը ցեն ·
Ջուր հո րէն կը քա շեն աղ բիւ-
րէն կը բե րեն ։

67

Սըն տու կի մէջ բան կը պա հեն
Տան բա ներ մա ռան կը պա հեն։

68

Կա րա սի մէջ գի նի կը լը ցեն ·
Գի նին բա ժա կով կը խը մեն ։

69

Աղ կե րա կու րի և հա ցի խը-
մո րի մէջ կը դը նեն ։
Կեր ափ սէ ի մէջ կը դը նեն ·
Դա նա կով միրգ և միս կը տը րեն։

70	71	72
շուն	մուկ	տեղ
չորս	բըռ նէ	թա թիկ
ոտք	խեղճ	սըր բէ
հա չէ	ճըռնճղուկ	ե րես
չի թո ղու	փախ նին	լը ւա նայ
գող	տա փիկ	ան մեղ
գայ	քար	ձին
ցե րեկ	խոտ	շատ
ոչ խար	հաւ	մա զէ
հետ	ճետ	էշ
գայլ	սա րեկ	սի րուն
կա տուն	տա նի	քու ռիկ
որս	գաղ տուկ	ծը ներ

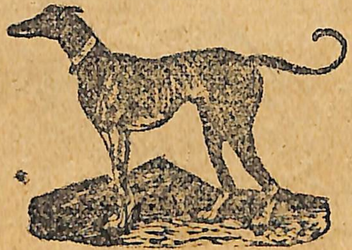

73

Շուն ունի չորս ոտք.
Կը հաչէ, չի թողուր գող գայ
տուն։

74

Ցերեկ կերթայ ոչխարի հետ
Չի թողուր գայլ գայ ոչխար-
ներ ուտէ։

75

Կատուն որս կանէ։
Մուկ կը բռնէ կուտէ։

76

Խեղճ ճնճղուկներ կը փախ-
նին կատուէն։
Կատուն տափիկ անելով քա-
րի խոտի տակ,
Հաւու ձագեր կը բռնէ։

77

Սարեկ կը բռնէ տանի գաղ-
տուկ տեղ կուտէ։

Թաթիկներով բերան կը սրբէ
Երես աչքեր կը լուանայ կու-
գայ անմեղ նըստի։

73

Մեր ձին շատ կը վազէ.
Մեր էշ սիրուն քուռիկ է ծըներ։

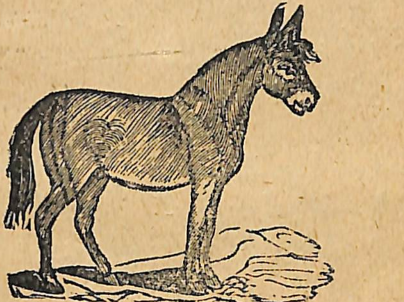

79	80	81
սեւ	դընէ	իրենք
կով	բերէ	եւս
կարմիր	ոչ	կաթ
հորթիկ	զարնեն	նոցա
այս օր	կը ծեն	բուրդ
իրիկուն	գողնան	կըտրենք
հովիւ	միս	գործենք
գառնուկ	մեծնան	հագնենք

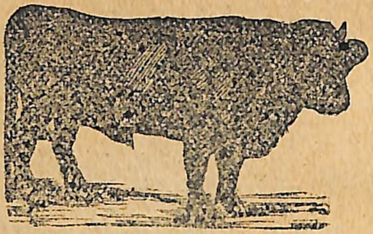

82

Մեր սեւ կով կարմիր հորթիկ
մը ծընաւ ։

83

Այս օր մեր ոչխարներ կը ծընին
Իրիկուն հովիւ գառներ կը
գըրկէ թեւի վըրայ կըբերէ ։

84

Գառներ ոչ կը զարնեն ոչ կը ծեն
Ոչ բան կը գողնան, ոչ ձընձղուկ
կը բըռնեն ։

85

Խոտ կուտեն, կը մեծնան ։
Իրենք եւս կը ծընին, կաթ կու-
տան ։
Նոցա բուրդ կը կըտրենք, բան
կը գործենք կը հագնինք ։

86

Գարուն է կար. Ձեան ծաղիկ
բուսեր է ։
Արեւ երես տեղեր կանանչ
ծըլեր է ։

87

Երկու շաբաթ է որ սարեկ-
ներն եկան բոյն շինեցին ։
Ի՞նչ անուշ տաղ կասեն ։

88

Ծիծեռնիկն իր բոյն կը շինէ
Ի՞նչ շուտ շուտ կերթայ, գայ,
բան կըբերէ ։

89

Այս օր շատ անձրեւ է կաւ,
ձիւն հա լե ցաւ ։
Վաղ դաշտ կը բաց վի ։

90

Հով ու ի հետ գառ ներ տա նիմ
ա րա ծել․
Դառ նամ գամ վար ժա տուն ։

91

Կի րա կի եր թանք սար ծա ղիկ
ժող վենք ։
Մա նի շակ ծաղ կեր է մեր պար֊
տէզ ։

92

Կա կաչ շու շան ծը լեր են ։
Ծա ռեր զարթ նուն կա նան չեն

93

Ծա ղիկ ներ կը բաց վին ։
Ծաղ կա զար դի կի րա կին է կաւ

94

Հա ւեր կը կըր չան, ձու կա ծեն
Ձա տիկ կու գայ, կար միր ձու
կը ներ կենք ։

95

Նոր հա լաւ կը հագ նինք․
Բա ղարջ կե փեն կու տենք ։

96

Տէր տէր կու գայ տուն կօրհ նէ ։
Ե րեք օր կի րա կի կը պա հենք ։

97

Ի՛նչ քան ուրա խութիւն կանենք

Փառք քեզ Աստուած ․

Ես կու զեմ ա մեն օր գա րուն լի նի, զա տիկ
լի նի ։

98

Ծառեր ծաղկեցան.
Կարմիր վարդ անուշ հոտով
կը բացվի ։

99

Գիներբուկ ծաղիկ ծաղկեր է.
Ջըրի եզերք մանիշակ շարուած են ։

100

Հովիւ հով ծառերու տակ
նըստած փող կը փըչէ ։
Ամեն տեղ գըլգըլ դուն ջուրեր
կը վազեն ։

101

Հա մեղ բանջարներ բուսեր են
Տաղձ, կարոս, սոխուկ, դառոն, դըմակ.
Կովու ճակտիկ, աւելուկ, Նըվիկ

102

Ըսպիտկուկ, թորթիկ, սինձ,
սիւեղ.
Մանտակ, պըտոնկ, երընջնակ
Պողիկ, կանգառ, շըրեշ ։

103

Ի՞նչ անուշ թըթուաշ խաւըր ծիլ կը լինի.
Կիրակի օրեր կերթանք, ժողվենք, ու տենք ։

104

Այս օրեր կերթան դաշտ ոչխարներ կը կըթեն.
Շատ առատ կաթ կու տան ոչխարներ ։

105

Գառ ներ եւ ու լեր մեր մեր
Թըռ նե լով,
Պայ ծե լով մըր կա լով կու գան
Ի րենց մայր գըռ նեն, կաթ կը
ծըծեն ։

106

Աղ ջիկ ներ սա փոր թե ւեր կաթ
կը բե րեն ․
Ա նուշ մածուն, ա նուշ սէր,
Ա նուշ պանիր կը շի նեն ։

107

Ծը ծում կը զար նեն ․
Թան, կա րագ կը հա նեն ․
Ա պուր, Թան հուս կե փեն ։

Համ բարձ ման կի րա կին է կաւ
Կեր թանք ծա ղիկ ժող վել,
Կեր թանք վի ճակ խա ղալ ։

109

Փառք քեզ Աստուած

Ես կու զեմ ա մեն օր Գա րուն լի նի ․
Ա մեն օր Համբար ձում լի նի ։

110

Ամ պեր կը գլըռ գը ռան .
Գե տե րու մէջ ձըկ ներ խա ղան ։

111

Գորտ, ա ղա ղակ, խոտ հա սուկ
կը ճըռ ճը ռան .
Մո ղեզ ներ կը սո ղան ։

112

Ճանճ, մը ժեղ, տը ղէզ, բը զէզ
շատ ցեր, ու կը տըզ վը զան ։
Մըր ջիւն ներ կե ռան, շա րան

շա րան սերմ կը կը րեն ի րենց
բոյն ։
Թի թեռ նիկ կը թըռ վը ռայ ։

113

Մե ղու ներ կեր թան ծա ղիկ
կը ժող վեն .
Կը բե րեն բե թա կի մէջ մեղր
ու մոմ կը շի նեն ։

114

Արեւն ի՜նչ պայ ծառ է, եր կին֊
քըն ի՜նչ պարզ է .
Լուս նակ աստ ղեր կը պըս պը֊
ղան երկ նից ե րես ։

115

Եզ ներ, գո մէշ ներ կա պէ կար-
ձա կէն, կը հա նեն դուրս ։
Ա րօր կը շի նեն, լու ծք կը
պատ րաս տեն .

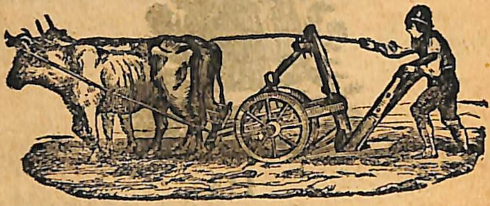

116

Մը շակ ներ արտ կը վա րեն ։
Մաճ կալ ցո րեն կը ցա նէ ։

117

Սա րակ ներ այ գի կը փո րեն ։
Թու փեր, ծա ռեր կը յօ տեն ։

118

Տու ն կը շի նեն ։
Ճա նա պարհ կեր թան ։

119

Ա ղա նիկ եղ բայ րըս իր Խալ խալ ձին կը
հեծ նէ .
Թուր կը կա պէ մէջ քը, զէն քեր կառ նէ.
Կեր թայ դաշտ շըր ջել.
Մը շակ նե րուն հո վիւ նե րուն կը նա յի .
Որ գող չի կայ, ոչ խար, տա ւար չի տա նի ։

120

Մէկ ան գամ քիւրտ գող մի բըռ նեց Ա-
ղա նիկ ,
Ձեռ քը ու ոտ քը կա պեց ,
Բե րաւ տուն կա պեց սիւն .
Ի՞նչ գէշ մարդ էր այն քիւրտ ։

121

Մէկ ան գամ եւս քայլ մի ըս պան ներ էր .
Գայ լըն էկեր էր ոչ խար ներ ու տե լու,
Ա ղա նիկ թըր րով զար կեր վիզ կըտ րեր էր ։

122

Մեր ժա մըն ինչ գե ղե ցիկ է․
Աս տու ծոյ պատ կեր , Քրիս-
տո սի խա չե լու թիւն կայ ։
Տէր տէր Աւե տա րան կար դայ։
Վար դա պետ գա ւա զան կառ-
նէ քա րոզ կու տայ ։

123

Տի րա ցուք շա պիկ կը հագ նեն,
Շա րա կան և տաղ կա սեն ։
Ժա մա րար ոս կի ըզ գեստ կը
հագ նի ,
Թագ կը դը նէ, ըզ մեզ կօրհ նէ։
Տէր տէր սըր բու թիւն կու տայ,
Լու սարարբարձանց կըբաժնէ։

124

Փառք քեզ Աստուած․

Ե՞րբ ես էլ լաւ կար դալ ուս նիմ,
Շա պիկ հագ նիմ, Շա րա կան ա սեմ։

125

Ա րե ւու տա քու թիւն շատ-
ցեր է ։
Այս տա քու թիւն է որ պը-
տուղ ներ կը հաս ցու նէ ։
Գե ղա ցիք խոտ կը հըն ձեն ,
Դէզ կա նեն, պա հեն որ ձը մեռ
կեր ցու նեն ոչ խար նե րուն ։

126

Այս օր ես գե րաս կե րայ․
Ծի րան , դա մոն , դեղձ , սա լոր
կար մըր ցեր են ։
Տանձ, խըն ձոր քա նի մը օ րէն
կը հաս նին ։
Ցո րեն հաս կեր է ․
Գալ շաբ թու գա րին կը հըն
ձեն ։

127

հա ւեր թուխս նըս տեր են.
Ձու եր ա ռ.եր թե ւի տակ կը
տաք ցու նեն, որ ճետ հա նեն։
Ա գաւ նին, լո րին, ա րօ րիկ,
Սա րեկ, ճըն ճը ղուկ, ծի ծեռն
ի րենց ձա գեր թը ռու ցին։

128

Փառք քեզ Աստուած

Ի՞նչ պէս այն ձու ե րու մի ջէն սի րուն
փե տու րով զար դար ուած ձա գեր կըս-
տեղ ծես որ կը ճըւ վըւ տան, կը թըռ-
չը տին։

129

Ես ա մէն օր ժամ կեր թամ։

Երբ հի ւընդ նամ սուրբ խաչ
կը համ բու րեմ։
Տէր տէր Ա ւե տա րան կը կար-
դայ վը րաս կը ժըր րեմ։
Ես ա մեն օր մօ րըս հետ ա ղօթք
կա նեմ. Աստ ուած կօր հնեմ։
Որ ինձ շը նորհ.ք տայ, ծը նո-
ղա ցըս կեանք տայ։

130

Ես իմ հայր մայր շատ կը սի րեմ.
Նո ցա հը նա զանդ եմ.
Նո քա ինձ հաց կու տան, հա-
լաւ կառ նեն։
Եղբայր նե րըս, քոյ րըս, զիս
շատ կը սի րեն։
Եւ ես անոնք կը սի րեմ։
Այս կի րա կի հօրս հետ կեր-
թանք ուխտ Աստ ուա ծած նի
վանք։

131

Ա հա Վար դա վառն ե կաւ ·
Սուրբ Կա րա պե տի տօնն է ,
Աս տու ծոյ մա տաղ կը կըտ րենք ։
Վարդ ու ան թա ռամ ծա ղիկ
կը ժող վենք ։
Կեր թանք ա ռու նե րու ջըր բեր
կը մըտ նենք ։

132

Ա մէն մար դու վը րայ ջուր կը
ցա նենք ·

Վար դա վառ կը խա ղանք ։
Մէկ մէ կի ե տեւ կը վա զենք ,
Կը ու րխ կը խա ղանք ։

133

Վար ժա պետ կա սէր ,
Նոյ նա հա պե տի ջըր հե ղե ղէն
Եւ մեր Հայկ նա հա պե տի կը
ռի ւին յի շա տակն է այս .
Որ Բէ լայ հետ կըռ ուե ցաւ ու
Բէլն ըս պան նեց ։

134

Գա րուն ան ցաւ ,
Այս ե ղա նա կին կա սենք ա մառն

Փառք քեզ Աստուած .

Ես կու զեմ ա մէն օր ա մառն լի նի .
Ա մէն օր Վար դա վառ լի նի ։

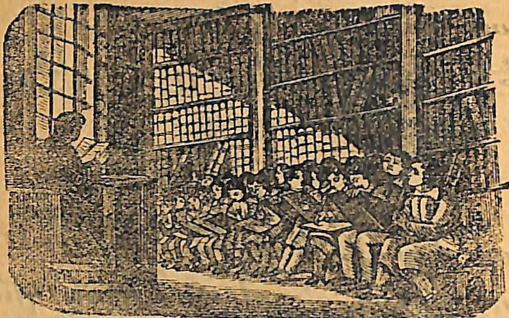

135

Այս շաբ թու մեր վար ժա տուն քըն-
նու թիւն կայ .
Ա շա կերտ ներ դա սեր կը սեր տեն .
Մա քուր գիր կը գը րեն .
Ծառ կը շա րա դը րեն .
Ես իմ դա սեր կը սեր տեմ :

136

Ով որ լաւ գիր ու նե նայ ,
Ով որ լաւ կար դալ գիտ նայ ,
Մըր ցա նակ կու տան ,
Ոս կի Խաչ , ու գե ղե ցիկ գիր քը կու տան :

Աս տուած տայ , ես գո վեստ ու պար-
գեւ ըս տա նամ ,
Գիր գը րել գի տեմ .
Թի ւե րըն կը գը րեմ ու կը կար դամ :

137

Ա հա ւա սիկ ,

1· Մէկ · 10· Տասն ·
2· Եր կու · 20· Քը սան ·
3· Ե րեք · 30· Եր սուն ·
4· Չորս · 40· Քառ սուն ·
5· Հինգ · 50· Յի սուն ·
6· Վեց · 60· Վեց սուն ·
7· Եօթ · 70· Եօ թըն սուն ·
8· Ութ · 80· Ութ սուն ·
9· Ինն · 90· Ինն սուն ·

138

Քըն նու թիւն կա նենք ,
Եր կու շա բաթ ա ղատ կը լի նինք

Կու գամ տուն, հօրս հետ կաշ-
խատինք ։

139

Այն օր կալատեղ կըշինեն,
Սայլեր կըպատրաստեն.
Ճանապարհներ կըշտկեն,
Ծըռ-ծըռ, գամ, և քառաշտ
հոսելի կառնեն ։

140

Ցորեն հընձելով որայ կը
կապեն ։
Սայլերով կըկըրեն, բերեն
կալ կանեն.
Կըմանրեն շեղջ կանեն,
Յերան կուտան, կըմաղեն.
Ցորեն յարդէն կըջոկեն ։

141

Մէկ կողմէն գութանով

կորդ հողեր կըվարեն.
Որ աշընցան սերմ ցանեն ։
Խաղողներ կըկըթեն քամեն,
Գինի կըհանեն.
Տանձ, խընձոր ամառնուկ
կուտեն,
Ձըմեռնուկ կախուան կանեն
կըպահեն ։

142

Ամառըն անցաւ,
Սարեր, դաշտեր, այգիներ,
ծառեր,
Իրենց կանանչներէն ու պը-
տուղներէն կըմերկանան,
Թըռչուններ կառնեն իրենց
ձագեր,
Կըթըռչին փախչին երթան
ուրիշ երկիրներ ։
Կըռունկն ու Արագիլ ալ չեն

ե րե ւալ, այլ չէն գուր գու րար։

143

Աստ ուա ծած նի տօ նին խա֊
ղող կօրհ նեն ժամ։
Սուրբ խա չին կա լե րէն կը լը֊
րա նան։

Վա րա գայ խա չին հա րի սայ
կը դը նենք կու տենք։

144

Աղ քատ նե րուն հաց ու հա֊
լաւ կու տայ մայ րըս,
Հայ րըս ալ դը րամ կու տայ։
Վար ժա տուն իմ ըն կեր Գը֊
րի գոր աղ քա տի տը ղայ է.
Հաց չը կայ որ բե րէ ու տէ.
Ես իմ հա ցի կէսն ու միրգ
կու տամ Գը րի գո րին։

145

Եր կու շաբ թի կեր թանք հարս֊
նիք։

Քե ռանց Աբ րա համ կը պը-
սակ ուի ։
Կը զար դար ուինք կեր Թանք
ժամ ։
Հարս կը բե րեն ։
Տէր տէր կօ հնէ կը պը սա կէ ։
Ի՛նչ ու րա խու Թիւն կա նենք ։
Փո ղեր կը փըչեն ,
Թըմ բուկ կը զար նեն ,
Հարս ներ , աղ ջիկ ներ , մար-
դեր , տը ղայք , պար կը խա ղան ։

146

Մօր քու րանց Խա չիկ որ պը սակ-
ուե ցաւ , ժա մէն ե լանք , հե-
ծաւ սեւ ձին Թուր կա պեց
մէջ քը ։
Ա պըր շու մէ կար միր հա լաւ
էր հա գեր ։

Գե ղե ցիկ շա լեր գը լու խըն էր
կա պեր ։
Ծա նա պար հին ձան կով դը-
րամ կը Թա փէր գե տին ։
Թա ղի տը ղայք կը ժող վէ ին
ու կօրհ նէ ին ։
Փե սա յին կա սէ ին Թա գա ւոր ,
Հար սին կա սէ ին Թա գու հի ։

147

Աղ քատ նե րուն ջոկ ջոկ դը-
րամ կու տար փե սան ։
Երբ տան մօտ հա սանք , մէկ
խոյ կըտ րե ցին մա տաղ ու միս
բաժ նե ցին աղ քա տաց ։
Ինչ քան խաղ ա սա ցին պար
խա ղա ցին ։
Այն օր հա զար մարդ հաց կու-
տեր մօր քու րանց տան ։
Ի՛նչ քան տէր տէր ու աղ քատ

ե կաւ , կե րաւ , խը մեց ու
գը նաց ։

Փառք քեզ Աստուած

Երբ ես մեծ նամ , այս պէս փե սայ թա-
գա ւոր լի նիմ ։

148

Քոյ րըս Մա նի շակ որ նոր ծը-
նաւ ,
Շատ պըզ տիկ էր ·
Միշտ կու լար ·
Խօ սել չէր գի տեր ·

Քա լել չէր կըր նար ։
Խան ձա րու րի մէջ կը դը նէր
մայ րըս , ու կը կա պէր ,
Ծիծ կու տար ։
Տա րան ժամ կըն քե ցին ·
Քա ւոր գըր կեց ·
Տէր տէր կար դաց մը կըր տեց ,
սուրբ մե ռո նով օ ծեց ։

149

Այն օր շատ մարդ կար մեր
տուն ,
Ա մէն քըն ու րա խու թիւն
կա նէ ին ։
Քաղց րով ճաշ ե փե ցին ,
Հաց կե րան ,
Գի նի խը մե ցին ։
Հօ րըս կա սէ ին ,
Աչ քըդ լոյս Աստ ուած պա հէ ։

Այն օր հայ րըս մեզ մա քի
մոր Թեց ։
Ջորս կա րաս գի նի բա ցեց ։

150

Մա նի շակ քա նիմ օր մը նաց,
մայ րըս օ րօ րոց դը րաւ ։
Քա նի կու լար՝ կօ րօ րէր ,
Կաթ կու տար ,
Գո վա սանք կա սէր , մին չեւ
քը նէր ։

151

Ես վար ժա պետ կը սի րեմ ,
Որ ինձ գիրք կու տայ , դաս
կու տայ ։

Ըս տե փան իր դա սեր չի սեր-
տեր ։
Վար ժա տան մէջ կը խա ղայ նա,
Ծու լու Թիւն կա նէ .
Վար ժա պետ ըզ նա չը սի րեր ։

152

Այս օր վար ժա պետ գիրք մի
կար դայ ,
Նո րա մէջ գըր ուած էր Թէ .
Ով որ իր հօր մօր հը նա զանդ-
կե նայ ,
Աստ ուած ըզ նա կօրհ նէ ։
Ով որ ժամ եր Թայ աղ քատ-
նե րուն ո ղոր մու Թիւն տայ ,
Աստ ուած ա նոր կեանք , շը-
նորհ ք և շատ բա րիք կու տայ ։
Ով որ կար դալ ու ս նի ,
Աստ ուած ա նոր աղ քա տու-
Թիւն չի տար ։

153

Հինգ շաբ թի վար ժա տու նէն
շուտ ե կայ.
Գը նա ցինք մեր այ գին կը թել։
Մեր թա ղի աղ քատ ներ, տը-
ղաք ներ է կած է ին մեր այ գին.
Խա ղող կե րան.
Ի րի կուն հայ րըս նո ցա խա ղող
տը ւաւ տա րան ի րենց տուն։

154

Այս օր ձու ա զեղ ե փեր էր
մա միկ։
Ի րի կու փը լաւ կե րանք։
Վաղ ոտք գը լուխ կե փէ։
Ե րէկ փո խինտ շա ղա խեց։
Ուր բաթ օր ոսպ կե փենք,
պաս տեղ կը չի նենք։

Ծի րա նի, տան ձի, խըն ծո րի
չիր՝ շատ ու զինք մենք։

155

Մեր կա լեր վեր ցու նե լու ժա-
մա նակ,
Հայ րըս թա գա ւո րին տա սա-
նորդ կու տայ,
Տէր տէ րին, գե ղի ե կե ղեց-
ւոյն, պըտ ղի կու տայ։

156

Ցո րեն կը բեռ նեն ի շուն վը֊
րայ կը տա նին ջա ղաց կա ղան,
Ա լիւր խը մոր կը շա ղա ղեն,
Թո նիր կը վա ռեն, հաց կե փեն։
Քա ղաք ներ փու ռի մէջ կե֊
փեն հաց։
Ա մէն բան կը րա կով կե փեն։
Նոր հա նած հա ցէն մայ րըս կը
բաժ նէ դը րաց եւ ճամ֊
բոր դաց։

157

Ա մէն տա րի ժամ պա տա րագ
ա նել կու տան ծը նող քըս ի֊
րենց հօր մօր հոգ ւոյն.
Գե րեզ ման օրհ նել կու տան.
Հա րի սայ կը դը նեն.
Մա տաղ կա նեն.

Աղ քատ ներ կը կե րա կը րեն.

158

Ան ցած կի րա կի մեր թա ղի կըտ րիճ֊
ներ զար դար վե ցան, ձի եր հե ծան,
գը նա ցին մեծ դաշտ ձի խա ղալ։
Ա ղա նի կըն ու իր Խալ խալ,
Բա բի կըն ու իր Մա րալ
Դար ձեր է ին հը րե ղէն,
Մարդ պի տէր որ սո ցա հետ խա ղար։

Փառք քեզ Աս տու ած.

Ե՞րբ ես մեծ նամ, Ա ղա նի կի պէս ձի
հեծ նեմ. կըտ րիճ լի նիմ։

159

Ա մէն տա րի այս շա բաթ օր
կըտ րիճ ներ կեր թան սար, օրս
զար նել։
Ան ցած տա րի եօթ ութ հատ
սա րի այծ զար կեր էր Ա զա նիկ։
Մէկ արջ ըս պան ներ էր՝ Հօր-
քու րանց Մու շեղ։

Այս տա րի մէկ հատ սա րի ուլ

կը բե րէ եղ բայ րըս, ողջ ողջ
կը պա հեմ ինձ։

160

Ա շուն է կաւ,
Ծա ռե րու տե րեւ ներ կը թա-
փին։
Մա քին ու կով կա թէ կը
ցամ քին։
Սա րե րու գը լուխ ձեան նը-
շան կե րե ւայ։
Ցուրտ քա մի կը փը չէ, կը
մըր սիմ։

161

Այս օ րեր վար ժա տուն կը-
րակ կը վա ռեն տաք նանք։

Ա մեն տուն ցան, ցախ, ա ծու խ-
կառ նեն պատ րաս տեն ։
Մըր ջիւն ներ կը քաշ ուին ի-
րենց բոյն ։
Ճան ճեր կը պակ սին ։
Ոչ խար տա ւար կը տա նին
դո մեր ։

162

Մար դիկ տաք սեն եակ նե րու
մէջ կը նըս տին .
Պա տու հան ներ կը գո ցեն .
Ծե րու նի ներ շատ կը մըր սին .
Տը ղաք ներ շատ կը քը նա նան ։
Գի շեր կեր կա րի, ցե րեկ
կար ճա նայ ։

163

Բամ պակ ա ղե ղով կը գը զեն .
Ճախ րա կով թել կը մա նեն .
Հի նած կա նեն ,
Գոր ծէք նե րով կը տաւ կը
գոր ծեն ։
Կը տաւ կը շի նեն շա պիկ ։
Կը տաւ ներ կը ներ կեն կար-
միր ,կա պոյտ եւ դե ղին .
Հա լաւ , բար ձի ե րես եւ ան-
կո ղին կը շի նեն ։

164

Բամ պակ կուտ ու նի .
Որ ար տի մէջ կը ցա նեն ,
կը բու ս նի ։
Այն բու սին վը րայ կը լի նի
բամ պակ ։

Ա պըր շում թու թի ծա ռի
վը րայ կը լի նի .
Շե րամ ա նու նով որ դեր կան
Որ թըր թու րի պես են .
Սո քա սեր մէ կը գո յա նան ,
Թը թի տե րեւ կու տեն .
Ու ծա ռե րու վը րայ ա պըր-
շու մի թե լեր կը հիւ սեն :
Թեւ կու գայ ի րենց ,
Կը դառ նան թի թեռ նիկ կը
թըռ չին :

165

Այս ա պըր շու մէն գե ղե ցիկ
բա ներ կը գոր ծեն :

Կերպ կերպ գոյ նե րով կը ներ-
կեն :
Ժա մու շա պիկ , շուշ փայ ,
Մար գոյ հա լաւ , թաշ կի նակ ,
Հար սի զար դա րանք կը շի նեն :
Հա լաւ ներ մըկ րա տով կը
ձե ւեն .
Թե լով ա սե ղով կը կա րեն :
Բուրդ կը գը զեն , ա ռաջ կա-
նով քար մա նով կը մա նեն :
Կը ներ կեն , եւ կերպ կերպ
բան կը գոր ծեն :

166

Եր կաթ , ար ճիճ , պը ղինձ ,
Ար ծաթ , ոս կի , հո ղի մէ ջէն
կը հա նեն :
Դար բին ներ կը շի նեն եր կա-
թէ բահ , փայ տատ , ու րագ ,
խոփ , ման գաղ , գե րան դի .

Ու րիշ նե րըն ե ւս կը շի նեն
Թուր, չա խու եւ ու րիշ բան։

167

Ոս կին ու ար ծաթ կը րա կով
կը հա լեն.
Ոս կե րիչ ներ կը շի նեն մատ-
նի. գինտ, ժա մու խաչ, տուփ
և ու րիշ բան։
Թա գա ւոր նե րըն ե ւս դը րամ
շի նել կու տան։

168

Որմ նա դիր ներ տան հի մըն ու
պատ կը շի նեն։
Հիւս ներ փայ տէ բա ներ կը
շի նեն։
Սոլ կար ներ ոչ խար ի եւ տա-
ւա րի կա շի նե րէ կը շի նեն
սոլ եւ տը րեխ, կը հագ նինք։

169

Ձը մե ռըն է կաւ ձիւն կու գայ
երկ նից ամ բե րէն։
Մարդ, ոչ խար, կով, եզ, գո-
մէշ ու ի րենց ձա գեր այլ չեն
եր թար դաշտ։
Գե ղըն ու քա ղաք կըս պի տա-
կին ձիւ նով։
Ջու րեր կը սա ռին։
Գայլ, աղ ուէս, նա պաս տակ,
կուզ, արջ կը շըր ջին դաշ տեր։
Մար դիկ ի րենց հետ կառ նուն
շու ներ, զէնք կը կա պեն. կեր-
թան որս ա նել.
Մենք ե ւս տը ղաք նե րով կեր-
թանք կա քաւ բըռ նել։

170

Սուրբ Յա կո բին հօ րըս տօն նէ։
Այն օր՝ կեր թանք ժամ, հօ-

ըլլա ձեռք մոմ կու տան.
Հայրըլլա այն մոմ կու տայ ինձ
կը վառեմ։
Այն օր տէր տէր, դըրացիք ու-
բարեկամներ կու գան մեր
տուն հաց կու տեն, գինի կը
խըմեն.
Հօրըլլա տօն կը շընորհաւորեն։

171

Կաղանդի խըրկուն շատ ու-
րախութիւն կանենք.
Առաւօտ ամէն մարդ մէկ մէ-
կի նոր տարի կը շընորհաւորէ։
Կատայ կը շինեն այն օր. նու-
շամիչ, նուշ, սերկեւիլ կու-
տենք։

172

Ջըմեռուան մէջ կու գայ պըզ-
տիկ զատիկ։

Քըրիստոս այն օր ծըներ է։
Ժամ կը զարդարեն։
Ես շապիկ կը հագնիմ, գիրք
կը կարդամ.
Տէր տէր՝ Խաչ Աւետարան
կառնէ կու գայ տուն կօրհնէ.
Ինծ Աստուծոյ հաց կու տայ։

173

Սուրբ Սարգըսի տօնին մայ-
րըս փոխինտ կը շինէ։
Այն շաբթուն ձիւն շատ կու-
գայ, բուք շատ կանէ։

174

Բարեկենդանին չորս հինգ օր
կիրակի է։
Ամէն մարդ ուրախութիւն
կանէ, կը խաղայ։
Պըզտիկներս ճըղօր կը թըռցնենք

Կը տո րոց կը խա ղանք, բերդ կը
խա ղանք,
Պնդուկ ընկոյզ կը խաղանք ։

175

Մեծ պա հոց ժա մու վա րա-
գոյր կը քա շեն ։
Վար դա պետ ներ կու գան
քարոզ կու տան ։
Տէր տէր ներ խոս տո վա նանք
կա նեն ։
Մար դեր այլ եւս ու րա խու-
թիւն չեն աներ ։
Ա մէն մարդ կեր թայ ժամ․
Աղօթք կա նէ, ու իր գոր ծին
կաշ խա տի,
Մին չեւ սուրբ Զա տիկ ու գա-
րուն մէկ տեղ գան աշ խարհ ։

ԱՂՕԹՔ ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ

Հայր մեր որ յերկինս,
Սուրբ եղիցի անուն քո․
Եկեսցէ արքայութիւն քո․
Եղիցին կամք քո,
Որպէս յերկինս և յերկրի ։
Ըզ հաց մեր հանապազորդ․
Տուր մեզ այսօր ։
Եւ թող մեզ ըզ պարտիս մեր․
Որպէս և մեք թողումք մերոց պարտա-
պանաց ։
Եւ մի՛ տանիր ըզ մեզ ՚ի փորձութիւն․
Այլ փրկեա ըզ մեզ ՚ի չարէ ։
Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և
փառք յաւիտեանս ամէն ։

№ 7284

Սիրուն տղայ

Ահա լրացար այս ընթերցարանս, Ջանք արա, և Աստուած կանչէ, որ քեզ շնորհք տայ. այսուհետև պիտի յառաջանաս, երկրորդ ընթերցարան կարդաս։ Սորա մէջ տեսար մարդ, հայր, մայր, եղբայր, քոյր, ընկեր, դաշտ, լեռ, պարտէզ, ծաղիկներ, հովիւ, դառնուկներ և այլ շատ բաներ, որ քեզ սիրելի էին։ Տեսա՞ր ինչ սիրուն պատկերներ կային, տեսա՞ր կլորիկ Աշանիկն ու քաջ Բաբիկ։

Միւս ընթերցարան երբ կարդաս, շատ պիտի ուրախանաս, և շատ բաներ պիտի իմանաս։

Քրիստոս պահէ քո կանանչ արև, տղայ. Աստուած տայ քեզ իւր շնորհքներ որ շատ ապրիս, լաւ կարդաս, և բարի Հայ լինիս։

Բ.Ա.
№7284